

ISTORIA ȘI EVOLUȚIA INTEGRĂRII EUROPENE

Note de curs

www.editurauniversitara.ro

UNIVERSITATEA ROMÂNNO-AMERICANĂ

Prof. univ. dr. Gheorghe Prisăcaru
Lector univ. drd. Șerban Georgescu
Asist. univ. drd. Nela-Ramona Ichim
Prep. univ. drd. Elena-Mihaela Pavel
Prep. univ. Alexandra Pricopi

ISTORIA ȘI EVOLUȚIA INTEGRĂRII EUROPENE

Note de curs

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2009

Tehnoredactare: Ameluța Vișan
Coperta: Angelica Mălăescu (Badea)

Copyright © 2010
Editura Universitară
Director: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33,
Sector 1 , București
Tel./Fax: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

EDITURĂ RECUNOSCUTĂ DE CONSILIUL NAȚIONAL AL CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR (C.N.C.S.I.S.)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Istoria și evoluția Uniunii Europene / coord.: Ghiorgi Prisăcaru. –
București : Editura Universitară, 2009
Bibliogr.
ISBN 978-973-749-819-9

I. Prisăcaru, Ghiorgi (coord.)

341.217(4) UE

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate Editurii Universitare

Distribuție: tel/fax: (021) 315.32.47
(021) 319.67.27
comenzi@editurauniversitara.ro

ISBN 978-973-749-819-9

Cuprins

LISTA ABREVIERILOR	9
TEMA 1. INTRODUCERE ÎN CURS. STRUCTURI ECONOMICE, POLITICE ȘI DE SECURITATE, CREATE ÎN EUROPA, DUPĂ CEL DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL	11
1. De ce un Curs despre istoria și evoluția integrării europene?	12
2. Clarificarea unor noțiuni și concepte	13
3. Izvoarele Cursului și elemente de bibliografie.	17
4. Principalele structuri din Europa Occidentală	18
a. În domeniul economiei și comerțului	18
b. În domeniul politic	20
c. În domeniul securității și apărării	23
5. Principalele structuri din Europa Răsăriteană	25
a. În plan economic	25
b. În planul securității	25
6. Principalele structuri la nivel pan-european: CSCE-OSCE	25
TEMA 2. EUROPA ÎN LUME. PRECURSORII INTEGRĂRII. PRIMII PAȘI SPRE INTEGRAREA ECONOMICĂ EUROPEANĂ - TRATATUL DE LA PARIS ȘI CREAREA CECO	29
1. Europa în lume	30
2. Precursorii integrării europene	36
3. Primii pași spre integrarea economică europeană – Tratatul de la Paris și crearea CECO	38
TEMA 3. DESPRE INTEGRAREA ECONOMICĂ EUROPEANĂ. TRATATELE DE LA ROMA. OBIECTIVELE ȘI MEMBRII FONDATORI AI COMUNITĂȚII ECONOMICE EUROPENE	41
1. Despre integrarea economică europeană	42
2. Conferința de la Messina (1955) și Raportul Spaak	44
3. Tratatul de la Roma (1957) și relansarea integrării. Țările semnatare, obiective și instituțiile CEE și EURATOM	44
4. Concluzii	46
TEMA 4. ÎMPLINIRILE ȘI DIFICULTĂȚILE INTEGRĂRII EUROPENE. DE LA “EUROPA ECONOMICĂ” LA “EUROPA ECONOMICĂ ȘI POLITICĂ”: ACTUL UNIC EUROPEAN	47
1. Actul Unic European - 1986	48

2. Realizarea pieței unice	50
3. Avantajele lansării și funcționării Pieței Unice Interne	54
4. Concluzii	55

TEMA 5. TRATATUL DE LA MAASTRICHT PRIVIND UNIUNEA EUROPEANĂ

1. Structura Tratatului asupra Uniunii Europene.	59
2. Conținutului Tratatului	64
3. Concluzii	65

TEMA 6. CE ESTE UNIUNEA EUROPEANĂ? ÎNSEMNELE U.E.

1. Uniunea Europeană – o organizație economică și politică	68
2. Două opțiuni convergente: aprofundarea integrării și lărgirea Uniunii	70
3. Viziuni diferite în legătură cu construcția europeană	72
4. Procesul politico-juridic în Uniunea Europeană	74
5. Uniunea Europeană: putere mondială sau “gigant provincial”?	75
6. Însemnele Uniunii Europene	76
7. Concluzii	76

TEMA 7. TRATATUL DE LA AMSTERDAM. CETĂȚENIE EUROPEANĂ. ABSORBȚIA UEO ȘI ÎNALTUL REPREZENTANT AL U.E. PENTRU P.E.S.C.

1. Tratatul de la Amsterdam – un nou pas pe linia adâncirii integrării europene	80
2. Trei axe de negocieri	80
3. Despre cetățenia europeană	82
4. Identitatea externă a UE. Absorbția UEO și Înaltul reprezentant al UE pentru PESC	83
5. Concluzii	85

TEMA 8. REFORMA INSTITUȚIILOR EUROPENE. TRATATUL DE LA NISA (2001)

1. O reformă necesară pentru lărgirea Uniunii	88
2. Modificări aduse Tratatului asupra Uniunii Europene	89
3. Modificări aduse Tratatului privind Comunitatea Europeană	90
4. O scurtă evaluare a Consiliului European de la Nisa	92
5. Concluzii	93

TEMA 9. PREOCUPAREA PENTRU ELIMINAREA DEFICITULUI DEMOCRATIC. CONVENȚIA EUROPEANĂ ȘI TRATATUL CONSTITUȚIONAL AL U.E.

1. Preocuparea pentru eliminarea deficitului democratic din funcționarea și activitatea Uniunii Europene	96
2. Convenția asupra viitorului Europei	97
3. Tratatul Constituțional sau Constituția Europeană	99
4. Despre procesul de ratificare a Tratatului Constituțional	100
5. Concluzii	102

TEMA 10. TRATATUL DE LA LISABONA – TRATATUL DE REFORMĂ A UNIUNII EUROPENE (2007)

1. Negocieri purtate de președinția germană a Consiliului Uniunii pentru ieșirea din criza constituțională	104
--	-----

2. Aspecte convenite de către șefii de stat și de guvern în Tratatul de Reformă	105
3. Tratatul de la Lisabona. Prevederi de conținut și ratificate	107
4. Concluzii	109

TEMA 11. PRIMELE EXTINDERI ALE UNIUNII EUROPENE. DE LA 6 LA 15 MEMBRI	111
1. Prima etapă a extinderii, de la 6 la 9 membri	111
2. A doua etapă a extinderii s-a realizat, în 1981, odată cu aderarea Greciei (Republica Elenă).	114
3. A treia lărgire s-a efectuat la 1 ianuarie 1986, cu intrarea Spaniei și Portugaliei .	114
4. A patra etapă a lărgirii: de la Europa „celor 12”, la Europa „celor 15” (1995)	116
5. Concluzii	116

TEMA 12. UNIUNEA EUROPEANĂ DE LA 15 LA 27 MEMBRI. ADERAREA ȚĂRILOR DIN EUROPA CENTRALĂ ȘI DE EST. STATELE MEMBRE U.E. ..	117
1. Prăbușirea comunismului în Europa Centrală și de Est - șansă istorică pentru a 5-a lărgire a Uniunii Europene.	118
2. Rezolvarea unei dileme: aprofundarea integrării țărilor membre sau o nouă lărgire a Uniunii?	119
3. Acordurile Europene de Asociere, criteriile de aderare de la Copenhaga și proceduri.	120
4. Avantajele și costurile, pentru UE și țările candidate	122
5. Principiul „regatei” în evaluarea pregătirii candidaților.	125
6. Concluzii	125

TEMA 13. ROMÂNIA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ (I)	127
1. Aderarea la Uniunea Europeană – obiectiv strategic al României după Revoluția din 1989.	129
2. Acordul European de Asociere a României la CEE (1 februarie 1993).	132
3. Demersurile ulterioare pentru apropierea și pregătirea aderării la UE au fost marcate de trei evenimente:	135
4. Prima Strategie de la Snagov (1995)	137
5. Cererea oficială de aderare a României la Uniunea Europeană (22 iunie 1995). .	139
6. Câteva considerente:	139

TEMA 14. ROMÂNIA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ (II)	141
1. Constituirea mecanismului intern de pregătire a aderării.	142
2. Provocările extinderii Uniunii Europene. Avantajele și costurile integrării pentru România.	143
3. Rapoartele anuale ale Comisiei Europene.	147
4. Documente programatice în sprijinul pregătirii pentru aderare.	148
5. Declanșarea negocierilor de aderare a României (15 febr. 2000)	149
6. Documentele de negociere.	151
7. Desfășurarea negocierilor de aderare (15 febr. 2000–14 dec. 2004)	151
8. Încheierea negocierilor și semnarea Tratatului (25 aprilie 2005)	155
9. Textul Tratatului de aderare.	155
10. Despre Clauza de salvagardare	158
11. Monitorizarea	160
12. Concluzii	161

TEMA 15. ȚĂRI CANDIDATE LA ADERARE ȘI ȚĂRI ASPIRANTE. PÂNĂ UNDE SE VA EXTINDE U.E. ȘI CÂND?	163
1. Țări candidate la aderarea la Uniunea Europeană	164
2. Țări aspirante la aderarea la Uniunea Europeană	169
3. Concluzii	171
TEMA 16. UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI RESTUL LUMII. RELAȚIILE CU SUA, RUSIA, CHINA, ORIENTUL MIJLOCIU, AFRICA ȘI AMERICA LATINĂ ...	173
1. Relațiile Uniunii Europene cu S.U.A., Canada și America Latină	174
2. Relațiile Uniunii Europene cu spațiul fost sovietic – cu precădere Rusia	176
3. Relațiile Uniunii Europene cu Asia – China, Japonia și India	178
4. Relațiile Uniunii Europene cu Africa, regiunea Caraibe și Pacific – Grupul ACP	179
5. Relațiile Uniunii Europene cu Orientul Mijlociu	180
6. Concluzii:	181
BIBLIOGRAFIE	184

www.editurauniversitara.ro

LISTA ABREVIERILOR

AELS	Asociația Europeană a Liberului Schimb
ASEAN	Asociația Națiunilor din Asia de Sud-Est
BCE	Banca Centrală Europeană
BEI	Banca Europeană de Investiții
BENELUX	Belgia, Olanda, Luxemburg (uniune economică)
BIRD	Banca Internațională Pentru Reconstrucție și Dezvoltare
CAER	Consiliul de Ajutor Economic Reciproc
CE	Comunitatea Europeană
CECO	Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului
CEE	Comunitatea Economică Europeană
CEFTA	Zona de Liber-Schimb a Europei Centrale
COREPER	Comitetul Reprezentanților Permanenți
CSCE	Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa
ECOFIN	Consiliul Miniștrilor de Economie și Finanțe
ECU	Unitatea Europeană de Scont
ESPRIT	Program european de cercetare privind tehnologia informației
EUREKA	Program european de cercetări aplicate
FEDER	Fondul European de Dezvoltare Regională
FEOGA	Fondul European de Orientare și Garantare Agricolă
FMI	Fondul Monetar Internațional
FSE	Fondul Social European
GATS	Acordul General pentru Comerțul cu Servicii
GATT	Acordul General pentru Tarife și Comerț
IFOP	Instrumentul Financiar de Orientare a Pescuitului
IME	Institutul Monetar European
NAFTA	Acordul de Liber-Schimb al Americii de Nord
OCDE	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
OECE	Organizația Europeană de Cooperare Economică
OIC	Organizația Internațională a Comerțului

OMC	Organizația Mondială a Comerțului
PAC	Politica Agricolă Comunitară
PC	Piața Comună
PE	Parlamentul European
PESA	Politica Europeană de Securitate și Apărare
PESC	Politica Externă și de Securitate Comună
PHARE	Programul european de asistență nerambursabilă
PIB	Produsul Intern Brut
SEBC	Sistemul European al Băncilor Centrale
SEE	Spațiul Economic European
SGP	Sistemul Generalizat de Preferințe
SME	Sistemul Monetar European
UE	Uniunea Europeană
UEM	Uniunea Economică și Monetară
URSS	Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste
UV	Uniune vamală
ZLS	Zonă de Liber Schimb

www.editurauniversitara.ro

TEMA 1

INTRODUCERE ÎN CURS. STRUCTURI ECONOMICE, POLITICE ȘI DE SECURITATE, CREATE ÎN EUROPA, DUPĂ CEL DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

1. De ce un curs despre istoria și evoluția integrării europene?
2. Explicarea unor noțiuni și concepte.
3. Izvoarele cursului și bibliografie.
4. Principalele structuri din Europa Occidentală
 - a. În domeniul economiei și comerțului
 - b. În domeniul politic
 - c. În domeniul securității și apărării
5. Principalele structuri din Europa Răsăriteană
 - a. În plan economic
 - b. În planul securității
6. Principalele structuri la nivel pan-european: CSCE-OSCE

TEMA I

INTRODUCERE ÎN CURS. STRUCTURI ECONOMICE, POLITICE ȘI DE SECURITATE, CREATE ÎN EUROPA, DUPĂ CEL DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

1. De ce un Curs despre istoria și evoluția integrării europene?

Unii dintre dumneavoastră s-ar putea întreba: de ce un Curs despre istoria și evoluția integrării europene?

Răspunsul este simplu: pentru că nimeni nu poate face azi abstracție de o problemă fundamentală de care depinde viitorul pașnic, democratic și prosper al României și anume integrarea în Uniunea Europeană.

De la Revoluția din Decembrie 1989 încoace, integrarea europeană a reprezentat, alături de aderarea la NATO, unul din obiectivele cele mai importante ale politicii externe și interne românești. Dumneavoastră, generația de pe băncile Universității, veți trăi și veți lucra într-o Românie integrată în Uniunea Europeană. Pentru aceasta este însă bine să cunoașteți **ce este și cum a luat ființă Uniunea Europeană, cum lucrează, și ce politici promovează care sunt avantajele și costurile aderării României la această structură.**

Studentii fiind, cu preocupări intelectuale, cunoașteți că lumea de azi este o lume a interdependențelor. Nici o țară din lume nu mai poate trăi izolat, în mod autarhic. Fenomenul globalizării, forța economică și politică extraordinară a companiilor transnaționale ne arată că interdependența economică și politică a luat locul independenței absolute, care practic nu mai există nicăieri.

Interdependența în plan economic generează interdependență în plan politic. Țările lumii se sprijină unele pe altele, cooperează între ele, dar se și concurează. Structurile economice mondiale și regionale sunt un rezultat nemijlocit al interdependenței.

Nici Uniunea Europeană nu face excepție de la această evoluție. Țările membre ale Uniunii au hotărât să exercite în comun unele atribute ale suveranității lor naționale pentru ca aceasta să nu constituie o piedică în fața trendului general, dar mai ales pentru a face față consecințelor globalizării.

Evoluțiile care au loc, azi, în Europa erau de neconceput înainte de prăbușirea regimurilor comuniste, la sfârșitul anilor '80. Prăbușirea acestor regimuri a făcut posibilă tranziția țărilor din Europa Centrală și de Est spre democrație și economia de piață și implicit, participarea lor la construirea noii arhitecturi europene. Suntem, așadar, participanți la transformarea politică și economică profundă a continentului, la construirea unei structuri tot mai complexe, care va asigura pacea, stabilitatea, democrația și bunăstarea cetățenilor. Aceasta înseamnă nu doar o piață unică, cât mai ales o comunitate de valori și obiective puse în slujba cetățeanului.

Parcursul cursului de față vă va îngădui să vă familiarizați cu câteva probleme fundamentale care preocupă, în egală măsură, popoarele continentului european, ca și comunitatea internațională în ansamblul său.

Între acestea, am în vedere mai ales următoarele:

- Care au fost principalele structuri economice, politice și de securitate create pe continent, în Vest și în Est, urmare declanșării „războiului rece”?
- Cum s-a ajuns la crearea Uniunii Europene și ce loc ocupă această structură în lumea de azi?
- Ce raport există între globalizare și Uniune?
- Care au fost etapele principale ale construcției europene?
- Ce semnificație are și cum s-a realizat lărgirea/extinderea Uniunii Europene? Care sunt costurile și avantajele acestui proces?
- Ce perspective au celelalte țări candidate și aspirante să adere la Uniune?
- Ce etape a parcurs România în procesul de aderare și, apoi, de integrare în Uniunea Europeană?

În semestrul II vom discuta despre instituțiile Uniunii Europene.

Cursul reflectă evoluția însăși a procesului de integrare europeană, care se află într-o dinamică rapidă, dar complexă. Lucruri valabile azi își pierd actualitatea mâine. De aceea, apare absolut necesară reactualizarea periodică a unor capitole. Cursul va fi adaptat, operativ, în momentul predării, la ultimele evoluții intervenite în organizarea și funcționarea Uniunii.

2. Clarificarea unor noțiuni și concepte

Înainte de abordarea propriu-zisă a problematicii integrării europene se impun **clarificări asupra unor concepte și noțiuni** cu care vom opera în discuțiile noastre viitoare. De exemplu:

- Ce se înțelege prin „**integrare europeană**” și „**integrare euro-atlantică**”?

Integrare europeană înseamnă integrarea în Uniunea Europeană. Apare aici, așadar, doar dimensiunea europeană a integrării. Potrivit Tratatului de la Roma, doar țările europene pot deveni membre ale Uniunii.

Integrarea euro-atlantică înseamnă, în limbajul comun, aderarea la NATO, care are și o dimensiune trans-atlantică, întrucât din această structură fac parte și două țări de dincolo de Oceanul Atlantic, respectiv SUA și Canada.

- **Structuri vest-europene sau structuri europene.**

Deși unele structuri despre care am vorbit, precum NATO, Uniunea Europei Occidentale, Comunitatea Economică Europeană și Consiliul Europei au fost, la creare, doar structuri vest-europene, în timp, acestea au devenit general-europene sau pan-europene. În aceste condiții, nimeni nu mai ridică obiecțiuni privind denumirea acestora. Prin lărgirea lor spre Europa Centrală și de Est, aceste organisme reprezintă mai mult sau mai puțin întreaga Europă. Totuși, singura organizație cu adevărat pan-europeană, care reprezintă întreaga Europă, este, la ora actuală, Consiliul Europei.

O situație particulară prezintă Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), în care pe lângă toate statele europene se regăsesc SUA și Canada.

- **Ce înseamnă „acquis comunitar” și „armonizare legislativă”?**

Termenul „acquis communautaire” sau „acquis comunitar” este practic intraductibil. S-ar putea traduce prin „obținut”, „cucerit”. Englezii au încercat să-l traducă prin „community patrimony”, dar au renunțat. Acesta înseamnă **totalitatea normelor juridice care reglementează activitatea instituțiilor Uniunii Europene, acțiunile și politicile comunitare, adică:**

- Conținutul tuturor tratatelor fundamentale ale Uniunii (de la Paris, la Lisabona);
- Legislația secundară adoptată de instituțiile UE pentru punerea în aplicare a prevederilor tratatelor (regulamente, directive, decizii, avize și recomandări), care vizează, cu deosebire, Piața Unică, politicile comune (în agricultură, comerț, concurență, transport) și măsurile menite să sprijine regiunile defavorizate și diferite categorii ale populației.
- Declarațiile și rezoluțiile adoptate în cadrul UE;
- Poziții comune în cadrul Politicii Externe și de Securitate Comună (PESC), cooperării în justiție și afaceri interne;
- Acordurile internaționale la care Uniunea este parte.

Preluarea în întregime a „acquis-ului comunitar” este o condiție obligatorie pentru aderarea unei țări candidate la UE, fiind unul din criteriile pentru aderare stabilite în 1993, de Consiliul European de la Copenhaga.

Excepțiile și derogările de la „acquis-ul comunitar” se acordă, în momentul aderării, doar în circumstanțe excepționale și sunt limitate în privința conținutului.

Armonizare legislativă este un proces prin care legislația țărilor membre și ale celor candidate la aderare se aliază dreptului comunitar. Armonizarea legislativă este necesară pentru buna funcționare a Pieței Unice comunitare. Armonizarea legislativă („approximation of legislation”, „approximation of laws”; „legislative approximation”), face ca legile din țările membre să fie cât mai similare, dar nu identice.

În cazul României, armonizarea legislației naționale cu normele UE, îndeosebi în domeniul Pieței Interne a Uniunii, a început, în 1995, după ratificarea de către țările Uniunii Europene a Acordului European de Asociere. Armonizarea nu înseamnă preluarea ca atare a normelor europene, concretizate în peste 90.000 pagini de documente, ci transpunerea spiritului lor în legislația națională. De aceea, orice proiect de lege înaintat Parlamentului trebuie să menționeze dacă este sau nu armonizat cu legislația comunitară.

- **Care este diferența între „Consiliul Europei”, „Consiliul European” și „Consiliul Uniunii Europene”?**

Consiliul Europei este o organizație politică de sine stătătoare, cu statut și organizare proprii, înființată în 1949, având sediul la Strasbourg. Cuprinde 46 de state membre.

Consiliul European desemnează reuniunea la nivel înalt a a șefilor de stat sau de guvern din țările membre ale Uniunii Europene. Statutul său oficial a fost reglementat prin Tratatul de la Maastricht (1992) și stabilește liniile politice generale ale construcției europene.

Consiliul Uniunii Europene se compune din miniștrii statelor membre, responsabili cu agenda de lucru a respectivei reuniuni: afaceri externe, economic și finanțe, agricultură, transporturi, mediu, justiție, afaceri interne, etc.

Asistența de pre-aderare constă în sprijinul financiar acordat de UE țărilor în curs de aderare pentru adoptarea legislației acestora la dreptul comunitar și transpunerea acquis-ului comunitar în diverse domenii. Se compune din trei instrumente financiare:

- PHARE (pentru infrastructură administrativă, și sistemul juridic);
- ISPA (pentru infrastructură de mediu și transport)
- SAPARD (pentru agricultură și dezvoltare rurală).

- **Procedurile de „cooperare” și de „co-decizie”**

Sunt proceduri prin care Parlamentul European a fost asociat Consiliului Uniunii în adoptarea actelor legislative ale U.E.

Procedura de „cooperare” a fost introdusă prin Actul Unic European și consta în afectarea unei a doua lecturi a propunerilor Comisiei.

Procedura de co-decizie a fost introdusă prin Tratatul de la Maastricht și permite Parlamentului European să adopte instrumente legislative împreună cu Consiliul Uniunii. Aplicarea acestei proceduri a însemnat o sporire a rolului Parlamentului în adoptarea legislației comunitare.

- **Acordul și Convenția Schengen.** Acordul semnat, în **1985**, la Schengen de cinci state (Belgia, Franța, Germania, Luxemburg și Olanda) prevedea să introducă treptat libera circulație a persoanelor prin eliminarea controlului la frontiere. Convenția a fost semnată în **1990** de aceleași 5 state, și prevedea mecanisme pentru punerea în aplicare a liberei circulații. Din 1999, Acordul și Convenția au devenit parte a acquis-ului comunitar.
- **Care este diferența între diverse tipuri de Acorduri încheiate de Uniunea Europeană?**

„**Acordurile comerciale**” se încheie exclusiv în domeniul comercial, conținutul lor limitându-se, de regulă, la reglementarea unor operațiuni de import-export cu produse specifice. De exemplu: Acordul comercial din 1980 cu Australia și Noua Zeelandă privind limitarea importurilor de carne de oaie și capră pe teritoriul comunitar.

„**Acordurile de cooperare**” cuprind nu doar prevederi comerciale (cum ar fi acordarea reciprocă a clauzei națiunii celei mai favorizate și a unor cote sporite la export), dar și cooperarea în domeniile economic, științific și tehnic. UE a semnat asemenea acorduri cu țările arabe exportatoare de petrol și cu cele din Pactul Andin (1984) cu China (1984), cu statele ASEAN.

„**Acorduri de parteneriat și cooperare**” sunt acordurile încheiate, între 1997-1998, cu Rusia, Ucraina, Republica Moldova și alte state din fostul spațiu sovietic și conțin ca element nou, o clauză privind democratizarea.

„**Acorduri de stabilizare și cooperare**” au fost încheiate începând cu 2003, de către UE cu Albania, Bosnia-Herțegovina, Croația, Macedonia, Muntenegru și Serbia. „**Acorduri de asociere**” care prevăd acțiuni comune și proceduri speciale de cooperare, dar au și componente comerciale.

Sunt circa 60 de țări din Africa, Pacific, Caraibe (Grupul Lomé) sau din bazinul Mării Mediteraneene, care au semnat asemenea acorduri.

„**Acordurile Europene**” sunt cele mai complexe dintre toate documentele bilaterale internaționale încheiate între UE și terțe țări.

Acestea sunt, de fapt, acorduri de asociere de nivel superior, special concepute pentru țările din Europa Centrală și de Est, care au avut ca obiectiv final aderarea la UE. **Acestea prevăd crearea unei zone de liber schimb pentru produsele industriale într-un interval de 9 – 10 ani și eliminarea barierelor protecționiste din calea circulației mărfurilor.** Logica acestor acorduri a fost diminuarea protecționismului și creșterea concurenței pentru crearea unei economii de piață competitive și funcționale.

România a încheiat cu UE un „Acord European” la 1 februarie 1993, care a intrat în vigoare la 1 februarie 1995.

Specificitatea acestor acorduri constă în faptul că deschid perspectiva și creează premisele pentru aderarea țărilor semnatare la U.E.

- **Coeziunea economică și socială** este un concept introdus în Tratatul de la Maastricht (1992), prin care se urmărește ca toate regiunile țărilor membre să beneficieze de dinamismul economiei urmare creării Pieței Interne. Mai precis, s-a urmărit să fie diminuate diferențierile dintre cei săraci din Sud și cei bogați din Nord, prin ajustarea fluxurilor de cheltuieli din cadrul Fondurilor Structurale și sprijinirea cu prioritate a regiunilor defavorizate rămase în urmă, inclusiv a zonelor rurale.

Înțelegerea corectă a problematicii integrării europene presupune însușirea unor concepte proprii structurilor democratice. Între acestea menționez:

- Ce au însemnat „războiul rece” și „cortina de fier”?
- Ce reprezintă democrația consolidată, pluralismul politic și statul de drept?
- De cine sunt reprezentate cele 3 puteri ale statului?
- Care sunt principalele drepturi ale omului?
- Ce presupune o economie de piață funcțională?
- Drept European și Drept Comunitar (Dreptul European este elaborat de Consiliul Europei, în timp ce Dreptul Comunitar este elaborat de instituțiile abilitate ale U.E.)

3. Izvoarele Cursului și elemente de bibliografie.

Izvoarele prezentului Curs sunt:

- Tratatul Uniunii Europene: Paris (1951), Roma (1957); Maastricht (1992); Amsterdam (1997); Nisa (2001) și Tratatul de la Lisabona (2007);
- Concluziile Consiliilor Europene;
- Acordul European de Asociere a României la Comunitățile Economice Europene (1993);
- Rapoartele anuale ale Comisiei Europene privind stadiul pregătirii țărilor candidate pentru aderarea la UE (1997 – 2004);
- Rapoartele Comisiei Europene de monitorizare a României (2005, 2006 și 2007);
- Rapoartele Parlamentului European;
- Concluziile și recomandările Comisiei parlamentare mixte România – Uniunea Europeană;
- Tratatul de aderare a României la Uniunea Europeană (2005)
- Lucrări, studii și articole consacrate construcției europene, dintre care selectăm următoarele;

- Marie-Thérèse Bitsch: „Histoire de la construction européenne”;
- Vidu Bidulean: „Uniunea Europeană. Instituții, politici, activități”;
- Pascal Fontaine: „Les Institutions Europeennes”;
- Ghiorghe Prisăcaru: → „România spre Uniunea Europeană. Opțiuni, dileme, aspirații”; → „Un mandat la Consiliul Europei”.
- Nicolas Monssis: „Accès à l’Europe. Manuel de la politique communautaire”.
- Ion Jînga: „Uniunea Europeană – realități și perspective”

O listă mai detaliată de lucrări se regăsește în anexă la prezentul curs.

La acestea se adaugă **pregătirea și experiența personală:**

- șeful Departamentului pentru Integrare Europeană din Guvernul României (1994-1996);
- vicepreședinte al Comisiei de Integrare Europeană a Parlamentului României (1996 – 2000);
- președintele Comisiei pentru politică externă a Senatului (1997- 2004);
- membru și apoi președinte al delegației parlamentare române la Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei (între 2001 și 2004).

4. Principalele structuri din Europa Occidentală

Anul 1947 – odată cu lovitura de stat comunistă de la Praga și blocada Berlinului instituită de sovietici, lansarea de către americani a „politicii de îndiguire a comunismului” (containment policy) și a Planului Marshall de refacere a Europei post-belice – marchează începutul așa-numitului „război rece” între lumea occidentală, dominată de SUA și cea răsăriteană, dominată de URSS.

Fiecare din aceste lumi reprezenta un bloc cu o ideologie proprie (capitalism sau comunism), iar logica de bloc – în plan economic, politic și al securității - a marcat viața continentului european și a întregii lumi până la prăbușirea regimurilor comuniste în Europa Centrală și de Est la sfârșitul anilor ’80.

Ca expresie a acestei politici, fiecare bloc și-a creat propriile organisme economice, politice și de securitate, diametral opuse. Abia după prăbușirea acestor regimuri și autodestrămarea Uniunii Sovietice, a fost posibilă dizolvarea structurilor din Europa Răsăriteană și crearea unor organisme pan-europene, ca expresie a opțiunii spre unitate a popoarelor continentului.

a) În domeniul economiei și comerțului au luat ființă:

- **Organizația pentru Cooperare Economică Europeană (OCEE)**, a fost creată la 16 aprilie 1948 în scopul gestionării “Planului Marshall”, prezentat de secretarul de stat american încă în iunie 1947.

“Planul Marshall” pornea de la aprecierea că europenii aveau nevoie imediat de un ajutor dinafară și că se cuvenea ca Statele Unite să acorde acest ajutor gratuit. Dar, ajutorul urma să nu constea în bunuri de consum sau articole de lux, ci în echipamente industriale și capital pentru refacerea și modernizarea economiei țărilor europene. **“Planul Marshall” s-a concretizat în “Legea privind Reconstrucția Europei”, adoptată de Congresul american, la începutul anului 1948 și care prevedea un fond de 4 milioane dolari, ca ajutor.**

În scopul gestionării acestui ajutor s-a creat Organizația pentru Cooperare Economică Europeană, formată din 17 state vest-europene, cu sediul la Paris. Spania a fost provizoriu exclusă din cauza regimului franchist, iar țările est-europene aflate sub dominația sovietică au refuzat ajutorul oferit. Uniunea Sovietică a văzut în “Planul Marshall” o încercare a americanilor de a crea un bloc antisovietic, fapt care a determinat-o să exercite presiuni asupra țărilor din Europa Răsăriteană să-l refuze.

OCEE a fost o structură inter-guvernamentală cu două misiuni importante:

a) Să organizeze distribuirea ajutorului american destinat țărilor membre în vederea reconstrucției și revigorării economiilor vest-europene;

b) Să coordoneze politicile economice ale statelor membre și să adopte măsuri în vederea reducerii tarifelor vamale și liberalizării schimburilor comerciale, precum și a garantării stabilității financiare prin stabilizarea monedelor și echilibrarea finanțelor.

Deși trebuia să-și înceteze activitatea în 1952, odată cu încheierea funcționării Planului Marshall, OCEE a funcționat până în 1960, când a cedat locul unui alt organism.

- **Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE).**

OCDE a depășit cadrul strict european al OCEE întrucât reunește țări industrializate cu economie de piață din Europa, America de Nord și Asia-Pacific. Obiectivul OCDE îl reprezintă expansiunea continuă și sănătoasă a economiei statelor membre, creșterea nivelului de trai și dezvoltarea comerțului internațional prin formularea de reglementări comune. De asemenea, OCDE asigură coordonarea asistenței economice a țărilor membre către țările în curs de dezvoltare. La începutul anilor '90 OCDE a sprijinit tranziția țărilor din Europa Centrală și de Est către economia de piață. Sediul OCDE se află la Paris.

- **Comunitatea Economică a Cărbunelui și Oțelului (CECO), creată în 1951 prin Tratatul de la Paris;**

- **Comunitatea Economică Europeană (CEE) și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (EURATOM), înființate în 1957 prin**

Tratatul de la Roma. Aceste structuri vor fi tratate într-un capitol separat.

- **Asociația Europeană a Liberului Schimb (AELS) a fost creată în 1960, la inițiativa Marii Britanii.** Aceasta nu a aderat, de la început, la Tratatul de la Roma prin care se puneau bazele Comunității Economice Europene deoarece nu dorea o integrare a economiilor țărilor membre. Inițial, **AELS, a avut 10 membri.** În afară de Marea Britanie din AELS au mai făcut parte Norvegia, Danemarca, Suedia, Austria, Portugalia, Islanda, Liechtenstein, Elveția și Finlanda.

În prezent, mai sunt membre ale acestei structuri doar 2 țări: Norvegia și Islanda, întrucât șase țări au devenit, între timp, membre ale Uniunii Europene, iar Elveția și Liechtenstein s-au retras.

AELS a fost concepută ca o alternativă la Comunitatea Economică Europeană, propunându-și crearea unei zone de liber schimb și dezvoltarea cooperării pe baza principiului unanimității. În condițiile în care CEE a creat o uniune vamală, AELS a favorizat doar instituirea unei zone de liber schimb pentru produsele industriale.

- **Spațiul Economic European (SEE).** A fost creat prin Tratatul de la Porto, din 2 mai 1992 și cuprinde țările Uniunii Europene și ale AELS. Elveția, semnatară a Tratatului, l-a respins prin referendum, ceea ce a însemnat și retragerea Liechtenstein-ului având în vedere uniunea vamală existentă între cele două țări. Negocierile purtate de Austria, Finlanda și Suedia prin aderarea la SEE, în calitate de membri ai AELS, au facilitat aderarea lor ulterioară la Uniunea Europeană.

b) În domeniul politic. La 5 mai 1949, a fost creat Consiliul Europei. Statutul acestuia a fost semnat, la Londra, de 10 țări fondatoare: Belgia, Danemarca, Franța, Irlanda, Italia, Luxemburg, Norvegia, Olanda, Marea Britanie și Suedia.

Este o organizație eminentemente politică.

Consiliul Europei a cunoscut un nou suflu, în anii '90 odată cu prăbușirea regimurilor comuniste în Europa Centrală și de Est și extinderea valorilor democratice la întregul continent.

În prezent, Consiliul Europei numără 47 de țări membre, reprezentând cca 800 milioane persoane. Dintre statele europene doar **Belarus și Vatican** nu fac parte din Consiliul Europei: Belarus din cauza derapajelor antidemocratice și neîndeplinirii standardelor europene. În acest fel, dintr-o structură politică vest-europeană, Consiliul Europei a devenit o organizație pan-europeană.

România a devenit membru cu drepturi depline al Consiliului Europei, la 7 octombrie 1993.